

135 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АКАДЕМІКА М.В. ПТУХИ

7 листопада 2019 року виповнилось 135 років від дня народження видатного українського демографа і статистика, історика демографічної та статистичної думки, академіка АН УРСР, Заслуженого діяча науки УРСР, дійсного члена Міжнародного статистичного інституту, засновника і директора Демографічного інституту Української Академії Наук (1919—1938) Михайла Васильовича Птухи.

М.В. Птуха — перший директор Інституту демографії, засновник української наукової демографічної школи, у рамках якої сформовано теоретико-методичну базу вітчизняних досліджень у царині прикладної демографії.

Наукова спадщина М.В. Птухи має непересічну теоретичну й практичну значущість, адже він глибоко і плідно розробляв найважливіші проблеми як теоретичної демографії, так і методики демографічного аналізу, які

дотепер не втратили наукової цінності. Видатний учений обґрунтував ідею єдиної синтетичної таблиці, що відображала б інтенсивність і тривалість усіх демографічних процесів у поколіннях, розробив методики демографічних прогнозів, побудови демографічних таблиць (народжуваності, смертності), створив систему індексів шлюбності та ін.

Ученому належить ряд взірцевих наукових робіт, присвячених аналізу демографічних процесів, серед яких вивчення особливостей смертності населення в Європейській Росії та в Україні, смертності 11 народностей Європейської Росії наприкінці XIX століття, еволюції смертності в Україні до початку першої радянської п'ятирічки, здійснення перспективних розрахунків населення України до 1960 року.

Від другої половини 1930-х і в 1940—1950-і роки Михайло Васильович ґрунтовно вивчав також питання історії статистики і демографії, а також працював над теоретичними проблемами статистики населення.

На увагу заслуговують особливості наукового стилю М.В. Птухи. Його підхід до вирішення дискусійних питань теорії та практики завжди характеризувався всеосяжністю і конкретністю водночас. Всі його дослідження вирізняються раціональністю, строгою логічною побудовою та лаконізмом викладення. Тексти його робіт дуже насичені ідеями. Найхарактерніша риса його дослідницького почерку — історизм у підході до вивчення демографічних процесів і концепцій, підвищена увага до історії розвитку світової демографічної думки. В його теоретичних роботах узагальнено і

розвинуто не тільки вітчизняний досвід, а й досвід, накопичений за кордоном. Знання кількох іноземних мов, тривала робота в найбагатших книгосховищах Європи, постійні контакти з видатними демографами світу дали йому можливість у багатьох працях підбити своєрідний підсумок розробленості широкого кола проблем, запропонувати свої оригінальні методи вивчення демографічних явищ і процесів. За його працями можна оцінювати стан світової демографічної науки того часу. Теоретичні розробки вченого ґрунтувалися не лише на ретельному вивченні досвіду попередників і на детальному аналізі всіх доступних йому джерел із досліджуваної проблеми, а й на вивченні величезного за обсягом конкретного статистичного матеріалу.

Михайло Васильович Птуха справив суттєвий вплив на розвиток демографії не лише як глибокий дослідник найважливіших демографічних проблем, але й як талановитий і активний організатор науки, керівник фундаментальних демографічних досліджень в Україні.

*Колектив Інституту демографії та соціальних досліджень
імені М.В. Птухи Національної академії наук України*